

ואם עובר שם רבו וצריך לומר לו "שלום עליך רבי", שוב לא יוכל להתפיס, שכבר עבר "תוך כדי דיבור".

ולכן כל שהתפיס לאלתר אחר כדי דיבור, הרי הוא נזיר, ואפילו שלא היה זה "תוך כדי דיבור". (8)

תניא נמי הכי, כדברי ריש לקיש ושלא כא-א כדברי רבי יהודה נשיאה:

מי שאמר "הריני נזיר", ושמע חבירו ושהה **כדי דיבור**, ואמר מיד אחר כדי דיבור

כדי שאומר שלום תלמיד לרב, דהיינו: "שלום עליך רבי", דהיינו כשיעור אמירת שלש תיבות; ונמצא ששלושה אנשים בלבד יכולים להתפיס בנזירותו של ראשון, כי שלש פעמים "ואני" הוא תוך כדי דיבור. (7)

אמר ליה רבי יהודה נשיאה לריש לקיש:

לדברין שאתה אומר: אין אדם יכול להתפיס בנזירותו של אחר אלא "תוך כדי דיבור" שהוא כדי שאילת תלמיד לרב, **תו לא שבקת רווחא לתלמידא** [נמצא שלא השארת זמן מספיק לתלמיד] שהיה רוצה להתפיס,

כדי דיבור לראשון, ולכן פירש דריש לקיש לא קאי אמתניתין, אלא באופן שברור הוא שנתכוין להתפיס בראשון.

ב. ב"קין אורה" מבואר הטעם שאין מועילה התפסה אלא תוך כדי דיבור, כי רק באופן זה משמע, ש"ואני" על הנזירות הוא אומר.

7. א. תוספות; ואולם בשיטה מקובצת הביא בשם רבינו תם דאפילו לריש לקיש יכולים ארבעה להתפיס "הואיל ומחובר לתוך כדי דיבור מועיל".

ואילו דעת המאירי היא, שאפילו שלשה אין יכולים להתפיס אלא שנים בלבד "שהרי שלוש תיבות הוא כדי דיבור וכל ששהה כדי דיבור לא הועיל".

ב. כתב בשיטה מקובצת בשם רבינו תם: "שכן הוא דרך בני אדם כשהוא עוסק בשום קנין או בשום מעשה ובא רבו ונתן לו "שלום עליך רבי", חוזר לענין ראשון שהיה עסוק מתחלה ולא הוי הפסק כלל".

וראה במאירי שכתב: "ונתנו שיעור זה לכל תוך כדי דיבור, כדי שיהא פנאי לכל תלמיד הנושא ונותן באיזה ענין, אם יבוא רבו לשם שיהא שואל בשלומו וחוזר לעסקיו"; וראה מה

שהאריך ב"קין אורה" בענינים אלו.

8. א. כן כתבו התוספות, שאף לדעת רבי יהודה נשיאה אינו יכול להתפיס בו לעולם, אלא שלדעתו מועיל אם התפיס לאלתר אחר כדי דיבור, ולדעתו, ארבעה אנשים יכולים להתפיס בראשון, אבל החמישי אינו יכול להתפיס בראשון, וראה ב"קין אורה ביאור הסברא בזה. אבל רבינו תם בשיטה מקובצת סובר: "דאפילו שהה זמן גדול יכול הוא להתפיס נזירות בראשון, דבציר מידות נזירות לא הוי, דכי נזיר עובר עליו ואמר "אהא" הרי זה נזיר".

ב. בתוספות בבא קמא עג ב ד"ה כי הביאו בשם רבינו תם שהביא רביה מסוגייתנו, שעיקר טעם "תוך כדי דיבור" הוא משום שתקנו חכמים כן, כדי שיוכל להשיב שלום לרב; וראה ב"קין אורה" כאן, דרבינו תם הוא לשיטתו, שאף לריש לקיש דקיימא לן כוותיה, יכול לומר "ואני" מיד אחר שנסתיים תוך כדי דיבור שהוא כדי שאילת שלום תלמיד לרב, אבל לשיטת התוספות אין רביה מכאן, שהרי ריש לקיש חולק על רבי יהודה נשיאה.

ג. כתב המאירי: "ומכל מקום לא חשו להשיבו, שכן היה הענין פשוט להם".

אבל לרבי יהודה הסובר שאפילו אחר כדי דיבור יכולים להתפיס, אם כן ישנה התנא ארבעה אנשים שהתפיסו בראשון, וכדי להשמיענו שאף הרביעי שהיה אחר כדי דיבור אף הוא נתפס בנזירות! (1)

ומשינין: וכי אטו התנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל [וכי התנא רוכל הוא המפרט את מרכולתו בפני הקונים], כלומר: אין הכי נמי שהיה יכול התנא לשנות ארבע פעמים "ואני", ולא חש למנות כל מה שהיה יכול. (2)

ומקשינן: וליתני חד, ולישמעינן הכי [ישנה התנא רק פעם אחת "ואני" להשמיענו את הדין]; כלומר: כיון שאתה אומר, שאף על פי שיש חידוש ברביעי שהוא נתפס, מכל מקום לא חש התנא לשנותו, אם כן מאיזה טעם הזכיר התנא את השלישי, וכדי להשמיענו שהתפסתו מועילה אף שהפסיקו השני! (3)

"ואני", הרי הוא הראשון אפור, וחבירו מותר, כיון שלא התפיס "תוך כדי דיבור" אלא סמוך לו לאלתר.

וממשיכה הברייתא: וכמה כדי דיבור? כדי שאילת שלום תלמיד לרב.

לימא מפייעא ליה לריש לקיש ממשנתנו:

"מי שאמר הריני נזיר, ושמע חבירו, ואמר: "ואני", ואמר חבירו נוסף "ואני"; ותו, יותר משני אנשים שהתפיסו בראשון לא הזכיר התנא —

והניחא לריש לקיש הסובר: כל תוך כדי דיבור יכול הוא להתפיס ולא יותר, הרי ניחא שהזכיר התנא שני אנשים שהתפיסו ולא יותר, כי בשני יש חידוש שמועילה התפסתו אף שהראשון הפסיקו בדיבורו, ובשלישי אין חידוש, שהרי תוך כדי דיבור הוא, ולכן לא הזכירו התנא כי מה בינו לבין שני.

יש לומר שכוונת הגמרא היא: כיון שאתה אומר, שאף על פי שיש חידוש ברביעי שהוא נתפס, מכל מקום לא חש התנא לשנותו, אם כן מאיזה טעם הזכיר התנא את השלישי, וכדי להשמיענו שהתפסתו מועילה אף שהפסיקו השני, ומה בין חידוש זה לחידוש זה!? הרי ודאי יותר מסתבר לומר שאכן הרביעי לא נתפס, ולכן לא הזכירו.

והרא"ש פירש: "כיון דלא שמע מינה מידי, לא יתני אלא חד"; ביאור דבריו: הרי השלישי נכתב כדי להשמיענו שאף על פי שהיה הפסק בין השלישי לראשון על ידי השני, מכל מקום הוי התפסה, ועל זה מקשה הגמרא: כיון שהשלישי אינו מתפיס בראשון אלא בשני, אם כן פשיטא שהשלישי מתפיס בשני.

1. המקשה בהכרח שהבין בדברי המשנה, שאף השלישי בראשון הוא מתפיס, שאם לא כן אין מקום לסייע לדברי ריש לקיש מן המשנה; הגהות הרד"ל.

2. כן פירשו התוספות; אבל הרא"ש פירש: אפילו אי הוה תני רביעי לא הוה שמעינן מיניה דסמוך לכדי דיבור כדיבור דמי, דסבירא ליה לתנא דמתניתין דחד בחבריה מיתפס ולא בראשון, וכיון דלא נפקא לן מיניה מידי לא תני ליה.

3. ואם תאמר: הרי יש חידוש במה שהזכיר התנא את השלישי, שאף על פי שהפסיק הראשון בדיבורו יכול השני להתפיס, ולכן שנה זאת התנא!?

בלי הגבלה], ובלבד שיהא כל אחד "תוך כדי דיבור" לאמירתו של הקודם לו.

ואי אמרת בקמא מתפסי [ואם תאמר שכולם מתפסים בראשון], **טפי** [יותר] **מכדי דבור** מנזירותו של הראשון **לא מתפסין**, אי אפשר להתפס.

ומאחר שנתבארה הנפקא מינה, חוזרת הגמרא לשאלתה: **מאי**, האם כצד זה או כצד שני?

תא שמע לפשוט מהרישא דרישא במשנתנו, שכולם מתפסים בראשון:

אמר "הריני נזיר" ושמע חבירו ואמר "ואני" "ואני", ותו לא מידי — כלומר: ולא הזכיר התנא אנשים נוספים — הרי **שמע מינה דבקמא הוא דמיתפסי** [כולם מתפסים בראשון] —

דאי סלקא דעתך חד בחבריה מיתפסי [כל אחד מתפס בחבירו], אם כן **ליתני טובא "ואני"** [יזכיר התנא אנשים הרבה שאמרו "ואני"], וכדי להשמיענו שאף על פי שמן הרביעי והלאה אי אפשר שיתפסו בתוך כדי דיבור לראשון, מכל מקום הם נזירים משום שכל אחד בחבירו הוא מתפס.

ודחינן: וכי אטו התנא **כי רובלא ליחשיב** וליזיל [וכי התנא רוכל הוא המפרט את מרכולתו]?! כלומר: אף על פי שאכן יש חידוש בכך שהרביעי אף הוא יכול להתפס, כי במי שקדם לו הוא מתפס, מכל מקום יש

ומשנינן: **הכי נמי**, אכן מן הדין היה שלא ישנה התנא אף את השלישי —

ורק משום דקתני סיפא: "הותר הראשון הותרו כולן, הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אפורין" מכלל דאיכא אמצעי —

ומשום הכי קתני "ואני ואני", כלומר: היות ועל ידי שהזכיר התנא בסיפא שלשה אנשים יכולים אנו ללמוד לפשוט את הספק שהסתפקה הגמרא בהמשך הסוגיא, וכמבואר לקמן,⁽⁴⁾ הרי נמצא שהיה צריך התנא להזכיר במשנתנו שלשה אנשים, וזה הוא שכתוב "ואני ואני".

איבעיא להו, נסתפקו בני הישיבה:

האם כשאמרו שנים או יותר בזה אחר זה "ואני" — כל חד בחבריה **מיתפסי** [האחד מתפס בחבירו], היינו ששני מתפס את נזירותו בראשון, והשלישי מתפס את נזירותו בשני?

או דילמא: כולם בקמא מיתפסי [שניהם מתפסים את נזירותם בראשון]?

למאי נפקא מינה: לאתפסי ומיזל [להוסיף ולהתפס], דהיינו: אם אפשר להמשיך ולהתפס אף כשעבר "כדי דיבור" מנזירותו של הראשון, וכדמפרש ואזיל.⁽⁵⁾

אי אמרת חד בחבריה מיתפסי [אם כל אחד מתפס בקודם לו], אם כן **מתפסין ואזלין לעולם** [יכולים אנשים להמשיך ולהתפס

מנסה לפשוט לשני הצדדים מלשון הסיפא, והגמרא דוחה את הפשיטות מן המשנה.

5. וכן נפקא מינה, אם הותר השני על ידי חכם,

4. כן פירשו התוספות; וראה בהמשך הסוגיא שהגמרא מסתפקת, אם כולם מתפסים בראשון או שכל אחד מתפס בחבירו הקודם לו, והגמרא

לומר שלא חש התנא למנות ככל אשר יוכל. (6)

ומקשינן: אם כן ליתני חד ולישמעינן כולהון [ישנה התנא רק שאחד אמר "ואני" ואנו נדע את דין האחרים]?!?

ומשינינן: אידי דקתני "הותר הראשון הותרו כולן, הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין", מכלל דאיכא אמצעי, משום הכי קתני "ואני ואני".

כלומר: היות ועל ידי שנזכרו שלשה אנשים בדין של הסיפא, יכולים אנו לדקדק שכל אחד מתפיס בחבירו, וכפי שהגמרא מדקדקת בהמשך הסוגיא, אם כן בהכרח צריך היה התנא לדבר באופן שהיו כאן שלשה אנשים.

תא שמע לפשוט שכולם מתפיסים בראשון, מלשון המציעתא דרישא במשנתנו:

ששינינו: "הותר הראשון, הותרו כולן", הרי משמע: רק אם הותר הראשון הוא דשרי [אז בלבד הותרו כולם ואף השלישי], הא אם הותר האמצעי לבדו — הרי שכולם לא הותרו והשלישי ביניהם, שהרי לא הזכיר התנא שאם הותר האמצעי הותר השלישי —

ואם כן שמע מינה בקמא מיתפסין, בראשון הם מתפיסים כולם ואף השלישי בו הוא מתפיס ולא באמצעי, ולכך אין נזירותו של השלישי תלויה בנזירותו של האמצעי.

ודחינן: אימא לך: לעולם חד בחבריה מתפיס, ואף אם הותר האמצעי הותר

האחרון, ומה שלא הזכיר זאת התנא, כי אידי דבעי מיתנא "הותרו כולן" [היות והתנא רצה להשמיענו שכולן הותרו, ולא רק האחרון], דאי הוה תנא "הותר האמצעי", הרי איכא ראשון דלא משתרי [הראשון הרי אינו נותר בהתרתו של האמצעי, אלא זה שאחריו בלבד]

משום הכי קתני "הותר הראשון" ולא "הותר האמצעי".

תא שמע לפשוט מלשון הסיפא דרישא במשנתנו, שכל אחד מתפיס בחבירו:

הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין שהרי לא תלו בו את נזירותם.

ומשמע: דוקא אם הותר אחרון אז כולם אסורים כיון דלא איכא אחריני בתריה [אין אחריו עוד אחרים שהתפיסו בו] —

אבל אם הותר האמצעי דאיכא אחרינא בתריה [יש אחריו מי שהתפיס בו], אז אין כולן אסורין אלא משתרי השלישי, שאם לא כן היה לו לתנא להשמיענו אופן זה וכל שכן האופן שנזכר במשנה.

ואם כן שמע מינה דחד בחבריה מיתפיס.

ודחינן: לעולם אימא לך בקמא מיתפסין כולם, ואף כשהותר האמצעי, הוא לבדו מותר וכל האחרים אסורים, ומאי "אחרון" דקתני במשנתנו שאם הותר הוא כולן אסורין: "אמצעי" —

ורק אידי דתנא ברישא: "ראשון" לכך

6. השמועה מתבארת על דרך שביארו תוספות את המשא ומתן לעיל.

אם נגזרים בעקבותיו כל הבאים אחריו, וכמבואר בהמשך הסוגיא, באר משה.

אבל אם אמר "ראשי נזירה" או "כבידי נזירה" הרי זה נזיר.

זה הכלל: אם תלה נזירותו בדבר שהנשמה תלויה בו כגון ראש וכבד הרי זה נזיר. (1)

ואם כן תיקשי: והרי האומר "פי כפיו" אינו אלא כאומר: פי יהיה נזיר כמותו, ואין זו נזירות כיון שאין הפה או השער מן הדברים שהנשמה תלויה בהן! ?

אמר תירץ רב יהודה:

דאמר הנזיר הכי, כלומר: היות ושמע את חבריו נזיר ואמר "פי כפיו" נעשה כאומר:

"נעשה פי כפיו מיין", שאם היה אומר כן היה מועיל משום שזה אינו גרוע מ"ידות נזירות". (2)

ונעשה כאומר: "נעשה שערי כשערו" מלגזו.

שנינו במשנה: הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר:

איבעיא להו, נסתפקו בני הישיבה:

בעל המיפר את נזירות אשתו, (3) האם מייעקר

תנא בסיפא "אחרון" שהאמצעי ביחס לקודם לו הוא אחרון, (7) ולעולם הכוונה אף לאמצעי ולא רק לאחרון ממש.

תא שמע לפשוט שהאחד מתפיס בחבירו מהא דתניא בהדיא [למדנו ברייתא מפורשת]:

הותר הראשון הותרו כולן, הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין, הותר אמצעי, הימנו ולמטה [מן האמצעי ולאחריו] מותר שהרי התפיס את נזירותו בשני, ואילו הימנו ולמעלה [מן האמצעי ולפניו] הרי הוא אסור, שהרי לא התפיס בו.

הרי שמע מינה "חד בחבריה מיתפיס".

ומסקינן: אכן שמע מינה שכל אחד מתפיס בחבירו ולא בראשון.

שנינו במשנה: הריני נזיר, ושמע חבירו ואמר פי כפיו ושערי כשערו, הרי זה נזיר:

תמזהה הגמרא על כך: וכי משום דאמר "פי כפיו ושערי כשערו" הרי זה נזיר! ?

כא-ב ורמינהו, סתירה:

מי שאמר "ידי נזירה" ו"רגלי נזירה" לא אמר כלום.

עלמא, ראה לעיל ב א, [וראה שם בתוספות ד"ה הריני], וראה רא"ש לעיל ג ב.

ב. הרמב"ם חלוק על תוספות וסובר שאין מועיל אפילו כשמע את חבריו נזיר, אלא אם כן אמר בפירוש "נעשה פי כפיו מיין", ולא כשיטת התוספות ש"נעשה כאומר", וראה ב"קרבן אורה".

3. ראה ב"קרבן אורה" שצידד לומר, שספק הגמרא כאן אינו בכל נדר אלא בנזירות בלבד.

7. וכמו שמצינו בפרשת וישלח: "ואת לאה וילדיה אחרונים", אף שהיו אחריה עוד; וכן בפרשת שמות: "והאמינו לקול האות האחרון".

1. ראה ביאור בענין זה ב"קרבן אורה".

2. א. כתבו התוספות: האומר "פי כפיו מיין" מהני אפילו לרבי שמעון שאמר לעיל ג ב שהנזיר עצמו מן היין לבד אינו נעשה נזיר עד שיזיר מכולן, ומשום דזה לא גרע מידות, ודימו את זה ל"הריני מסלסל" שהוא מועיל לכולי